

Handläggare:
Tina Heinsoo, 50825602

Till
Socialtjänstnämnden

Förslag till yttrande över motion av Jan Björklund m fl (fp) om vårt gemensamma ansvar för psykiskt funktionshindrade (1 bilaga)

Förslag till beslut

Socialtjänstnämnden beslutar överlämna detta tjänsteutlåtande som svar på remiss över motion av Jan Björklund m fl (fp) om vårt gemensamma ansvar för psykiskt funktionshindrade

Dag Helin

Vera Josefsson

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom socialtjänstförvaltningens stab för utredning och projekt.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat rubricerad motion från Jan Björklund (fp) m fl till stadsledningskontoret, socialtjänstnämnden och stadsdelsnämnderna Hässelby-Vällingby, Kungsholmen, Skarpnäck och Skärholmen. Remissvar ska lämnas senast den 27 februari 2004.

Motionen

I motionen framhålls att vården och omsorgen om psykiskt funktionshindrade måste förbättras och att stadens socialpsykiatri måste reformeras för en ökad samverkan med landstinget, ett ökat tvångsinslag för dem som behöver det och för att resurserna till boende och annan infrastruktur i socialpsykiatri blir tillräckliga. Motionen behandlar flera områden. Bl a framhåller motionärerna att besparingarna inom stadens socialpsykiatri måste få ett omedelbart slut och att en övergripande granskning av resursfördelningen bör göras. Vidare föreslås en bättre samverkan genom gemensamma nämnder och att den enskilde ska få garantier för insatser genom att erhålla ett sk Trygghetskvitto. En översyn av vården för personer som har både psykiska funktionshinder och missbruksproblem föreslås. Andra frågor som tas upp är behovet av utbyggnad av särskilda boenden, ökat inslag av tvång i öppenvården och valfrihet för den enskilde att välja sysselsättning. Stärkta rättigheter med LSS och personliga ombud tas upp liksom bättre stöd till och samverkan med anhörigorganisationer och frivilligorganisationer.

Motionen bifogas i sin helhet, *bilaga 1*.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen instämmer i synpunkterna att det är viktigt att de psykiskt funktionshindrade får sina behov och rättigheter tillgodosedda. Eftersom det är flera huvudmäns ansvar är det också viktigt att det sker en samordning av insatser och en gemensam uppföljning av det stöd som ges. Stockholms stad har kontakt med ett stort antal personer med psykiska funktionshinder (ca 3 300) och olika former av insatser erbjuds dessa människor efter var och ens individuella behov. Många psykiskt funktionshindrade har fått ett bättre liv efter psykiatrireformens genomförande vilket också framgår av de utvärderingar som gjorts av bl a socialstyrelsen och länsstyrelsen om reformens effekter, och det stöd och bemötande de psykiskt funktionshindrade får. Att förbättra stödet framförallt när det gäller vård, få fram boenden och erbjuda sysselsättning är uppgifter som behöver förbättras. Inte minst för de personer som behöver mycket stöd är detta viktigt t ex personer med såväl psykiska funktionshinder missbruk som somatiska åkommor.

Det är allvarligt att andelen hemlösa som har psykiska problem är stort. I senaste kartläggningen av "Missbrukare, hemlösa och psykiskt störda, aktuella inom socialtjänsten i oktober månad" bedöms andelen hemlösa med psykiska problem ha ökat med 10,7 % under perioden 1996-2002. Dessa personer behöver särskilda insatser av

både vården och socialtjänsten. Utbudet idag av särskilda boenden är inte tillräckligt och tillgången till detta skulle förbättra insatserna för flera personer. Bland de hemlösa har många stora behov också av somatisk vård. I ett särskilt uppdrag ska utarbetas förslag till en modell för vårdsamordning mellan kommun och landsting vid Hållpunkt samt förslag på inventering och utredning av samfinansiering av vårdplatser. Uppdraget har anmälts i januari 2004 i socialtjänstnämnden och i landstingets hälso- och vårdutskott.

I motionen föreslås flera åtgärder. Nedan kommenteras dessa.

- *Att en stadsövergripande granskning av socialpsykiatrins resurser ska genomföras. I uppdraget ska ingå en granskning av socialpsykiatrins andel av stadsdelarnas resurser, liksom huruvida resurstilldelningen mellan de olika stadsdelarna avspeglar behovet.*

Kostnaderna för stadens insatser till psykiskt funktionshindrade har ökat de senaste åren, där boenden och rehabiliterings- och stödåtgärder står för den stora delen. Orsaker till detta är bl a ökade kostnader för fler personer med omfattande behov av både vård och boende. Trenden inom socialpsykiatri är att behoven ökar. Förvaltningen anser det är angeläget att man för verksamheten finner en balans mellan stadsdelarnas respektive förutsättningar och tillgängliga ekonomiska resurser. Förvaltningen bedömer att det är angeläget att förutsättningarna för resurs och kostnadsfördelning för socialpsykiatri ses över.

- *Att kommunstyrelsen får i uppdrag att uppvakta landstinget om behovet av fler platser i psykiatri.*
- *Att kommunstyrelsen får i uppdrag att uppvakta regeringen för en översyn av de tvångslagar som styr den psykiatriska vården och missbruksvården i syfte att möjliggöra exempelvis tvång i öppenvården.*

Vårdtiderna inom slutenvården har blivit korta och många blir utskrivna så tidigt att öppenvården och socialtjänsten inte kan erbjuda det stöd och behov av insatser som dessa personer har. Alternativet blir då ofta en placering i ett hem för vård eller boende, HVB. Förvaltningen har svårt att bedöma hur stort behovet av slutenvårdsplatser är. Ett alternativ skulle kunna vara vårdformer i öppenvården som en "mellanvårdsform" mellan slutenvården och socialtjänstens insatser. I dessa vårdformer kan ett samarbete byggas upp och gemensamma insatser planeras inför övergång till eget boende. Dessa vårdformer skulle också kunna användas då återinsjuknande sker eller om det behövs vård under kortare tid.

De tvångslagar som idag finns ger möjlighet att agera med tvångsinsatser. Dessa lagar innebär ett frihetsberövande och regelverket syftar till att både skydda den enskilde och samhället. Problemet på senare tid är att antalet inskrivna enligt tvångslagarna inom psykiatri har ökat inom landstingsvården. Det i sin tur har medfört att utskrivningar på permissioner ökat med ett kostnadsansvar för kommunerna. Där är det angeläget att hitta rutiner för gemensam planering av insatser och också en kostnadsfördelning. Att införa tvång inom öppenvården kan vara tveksamt enligt förvaltningen. Det är viktigt att medicinering fungerar och att vården följs upp, men detta kan enligt förvaltningen

förbättras redan nu med bättre rutiner och regler för samverkan mellan slutenvård och öppenvård och socialtjänst. En uppbyggnad av sk ”sviktplatser” i öppenvården skulle kunna vara ett led i att förbättra uppföljning och kontakt för personer som har stort behov av omvårdnad och medicinering. Erfarenheter från vården visar att ett förtroendefullt förhållande mellan brukaren och vårdgivaren är nödvändigt för goda resultat. Öppenvården ska kunna fungera som ett stöd i olika situationer och att införa tvångsinslag kan skrämja bort många som behöver hjälp. Denna fråga behöver utredas närmare enligt förvaltningen.

- *Att tillsammans med Stockholms läns landsting inrätta gemensamma nämnder för övergripande planering och hantering av resurser i den psykiatriska vården och socialpsykiatri. Nämnden bör starta den 1 januari 2005.*
- *Att i samverkan med landstinget införa ett så kallat Trygghetskvitto inom psykiatri enligt vad som anförts i motionen.*
- *Att i Stockholms stad i samverkan med Stockholms läns landsting skall genomföra en översyn av vården för människor med psykiska funktionshinder och missbruksproblem.*

Sedan några på år pågår diskussioner mellan staden och landstinget kring olika sk gränsdragningsfrågor. Arbetet bedrivs i olika arbetsgrupper med syftet är att uppnå en samsyn och gemensamma insatser men också att reglera ansvarsförhållanden och finansieringsfrågor.

En särskild arbetsgrupp med representanter för staden och landstinget arbetar med att ta fram en överenskommelse för gemensamma frågor kring personer med psykiska funktionshinder och eller missbruksproblematik. I uppdraget ingår att definiera de olika ansvarsområdena, utarbeta rutiner för utskrivningsklara patienter och gemensamma vårdplaneringar, ta fram en modell för kostnads- och ansvarsfördelning mellan huvudmännen vid placeringar i olika vård- och boendeformer.

Socialtjänstförvaltningen anser att det arbete som pågår har förutsättningar att ge bra underlag för samverkan mellan huvudmännen och lösa en del av de problem som uppstår då flera har ansvar för insatser till psykiskt funktionshindrade och personer med beroendeproblematik. Det pågår också diskussioner om hur man kan samarbeta mellan socialtjänsten, primärvården, psykiatri och beroendevården i de planerade närsjukvårdsområdena.

Socialtjänstnämnden har i budget haft uppdrag att i samråd med stadsdelsnämnderna föreslå ett samlat huvudmannaskap med landstinget inom vård och omsorgsområdet i någon eller några stadsdelsnämnder, sk gemensam nämnd. Under hösten 2003 inbjöd socialtjänstförvaltningen ansvariga för stadsdelsnämndernas missbrukarvård och socialpsykiatri till ett möte där de lagliga förutsättningarna för gemensamma nämnder klargjordes och lämpliga verksamhetsområden samt organisatoriska förutsättningar diskuterades.

Socialtjänstförvaltningen anser att det finns frågor som måste utredas innan gemensamt huvudmannaskap införs för t ex insatser till psykiskt funktionshindrade. Det gäller bl a

former för behörighet och befogenheter, ansvarsfördelning, finansieringsfrågor såsom respektive huvudmans andel av kostnaderna och resursöverföring, budgetprocess och arbetsgivarfrågor. Förvaltningen ställer sig inte negativ till att medverka i en sådan översyn, men anser att frågan om gemensamma nämnder måste förankras i de enskilda stadsdelsnämnderna liksom i stadens ledning innan ytterligare utredning görs.

En av de frågor som diskuteras mellan huvudmännen är att förbättra informationsöverföringen och att få till stånd gemensamma vårdplaneringar. Dessa planer ska ge den enskilde besked om vad respektive huvudman bidrar med för insatser. I alla utvärderingar som gjorts framkommer att det finns brister i vårdplaneringen för personer med psykiska funktionshinder. Den nya lagen om utskrivningsklar från slutet psykiatrisk vård har stärkt kraven på vårdplaner. Enligt förvaltningen är det mycket viktigt att komplettera lagstiftningen med gemensamma riktlinjer och rutiner för vårdplaneringen. Detta arbete pågår i arbetsgruppen.

På initiativ av Stockholms läns landsting arbetar en grupp med att ta fram förslag till modell för vården och omvårdnaden för personer med psykiska funktionshinder och beroendeproblematik. I den gruppen medverkar representanter för kommuner däribland Stockholms stad, kriminalvård m fl.

- *Att staden i ökad utsträckning ska verka för att en utbyggnad av gruppboenden tidigt finns med i planeringen av nya bostadsområden.*
- *Att den pågående servicehusutredningen får i uppdrag att undersöka möjligheten att omvandla en mindre del av servicehusbeståndet till gruppboenden för i första hand äldre personer med psykiska funktionshinder*

Socialtjänstnämnden har kommunfullmäktiges uppdrag att leda en genomförandegrupp för utbyggnad av bostäder med särskild service till funktionshindrade. För arbetet med utbyggnaden har tagits fram en objektslista för utredning och planering av gruppboenden. En noggrann genomgång av samtliga objekt tänkbara för särskilda boenden sker kontinuerligt i samråd med stadsdelsförvaltningarna. För närvarande pågår arbete med ca 150 olika objekt.

Sedan år 2003 finns möjlighet för stadsdelsnämnderna att hos kommunstyrelsen söka stimulansbidrag till utbyggnad av särskilt boende till psykiskt funktionshindrade. Stadsdelsnämnder kan söka 500 tkr per nytt gruppboende till förprojektering och projektering samt 100 tkr per nytt gruppboende för beställarstöd. Dessa bidrag sökes i ett inriktningsärende som också ska tillställas den särskilt tillsatta genomförandegruppen för utbyggnadsfrågor.

I ett genomförandeärende kan stimulansbidrag sökas med 300 tkr per nytillkommande lägenhet i gruppboende samt 500 tkr per nytt gruppboende för startkostnader. Genomförandeärendet tillställs Genomförandegruppen för yttrande innan det behandlas i kommunstyrelsens ekonomiutskott.

I den planering som finns f n beräknas under de närmaste åren (t o m 2006) ett tillskott med cirka 80 lägenheter i särskilt boende till psykiskt funktionshindrade. Behovet av särskilda boenden är stort och det behövs olika varianter av boenden .De planerade bostäderna motsvarar inte behovet. Det aktiva arbetet med utbyggnaden måste enligt förvaltningen fortsätta.. Diskussioner måste också föras med landstinget om hur man i samverkan kan driva boenden för de personer som behöver ett omfattande stöd i form av både vård och behandling. Också andra boendeformer än gruppboenden måste tillkomma. Socialtjänstnämnden har hemställt hos kommunstyrelsen om översyn av utformningen och riktlinjerna för utbetalning av stimulansmedel till utbyggnad av bostäder med särskild service för funktionshindrade. Detta mot bakgrund av att dagens regler är begränsade till gruppboenden och inte omfattar andra former av boenden som ofta passar psykiskt funktionshindrade mycket bra, såsom t ex serviceboenden, trapphusboenden.

Genomförandegruppen har också diskuterat servicehusutredningen. Förvaltningen delar uppfattningen att tomställda lägenheter lämpar sig mycket väl till bl a psykiskt funktionshindrade som behöver stöd i sitt boende och också hemlösa personer med inte alltför omfattande behov av stöd. Även yngre personer borde kunna erbjudas lägenheter i särskilt avdelade enheter med egen ingång

- *Att staden i väntan på en utökad rättighetslagstiftning tydliggör vilka rättigheter psykiskt funktionshindrade har. Det handlar bland annat om rätten till boende, sysselsättning och god omsorg.*
- *Att den ”stadsdelsarrest” som många psykiskt funktionshindrade i dag upplever upphör och ersätts av ett system med valfrihet.*

År 2003 beslutade kommunstyrelsen om *riktlinjer för stadens insatser till psykiskt funktionshindrade*. Syftet med dessa är att ge ett stöd för stadsdelsförvaltningarna i handläggningen av insatser till psykiskt funktionshindrade och att bidra till likvärdig behandling i staden av ansökningar om insatser till målgruppen. Riktlinjerna bygger på lagstiftning och policydokument och redovisar de insatser som psykiskt funktionshindrade är berättigade till.

Socialtjänstförvaltningen genomför utbildningar om lagstiftning och riktlinjerna. En grundlig genomgång av LSS ingår i utbildningen. Antalet personer som omfattas av LSS personkrets 3 är drygt 400 personer i Stockholms stad. Betydligt fler bedöms kunna tillhöra personkretsen och också få insatser enligt denna lag. Däremot finns brister i nuvarande lagstiftning och en översyn bör ske för att få till stånd förändringar och tillägg för att bättre motsvara de insatser som efterfrågas av psykiskt funktionshindrade.

I stadens riktlinjer och beslut enligt kommunfullmäktige finns inga hinder att få sysselsättning i annan stadsdel än där man bor. Enligt förvaltningens bedömning bör en bättre samverkan ske i staden både när det gäller möjligheter för den enskilde att välja verksamhet och i de fall förändringar av verksamheter planeras.

Från och med 2003 finns totalt 26 personliga ombud i Stockholms stad. Två av dessa arbetar speciellt mot hemlösa med psykiska funktionshinder. Förvaltningen instämmer i uppfattningen att dessa kan vara till stort stöd för den enskilde i kontakter med myndigheter och samordning av insatser. Verksamheten med personliga ombud kommer följas upp och utvärderas.

Förvaltningen föreslår att socialtjänstnämnden överlämnar förvaltningens synpunkter i detta ärende som svar på motion från Jan Björklund, m fl (fp) om vårt gemensamma ansvar för psykiskt funktionshindrade.
